

БҮГДЭ АРАДАЙ СОНИН

1998
августын
19

Зунай хуул
шаргашан хонин
харын
27
гарагай 4
СРЕДА
№ 151 (19992)
Газетын сэн хэлсээтэ

1921 оной
декабриин
21-нээ гарана

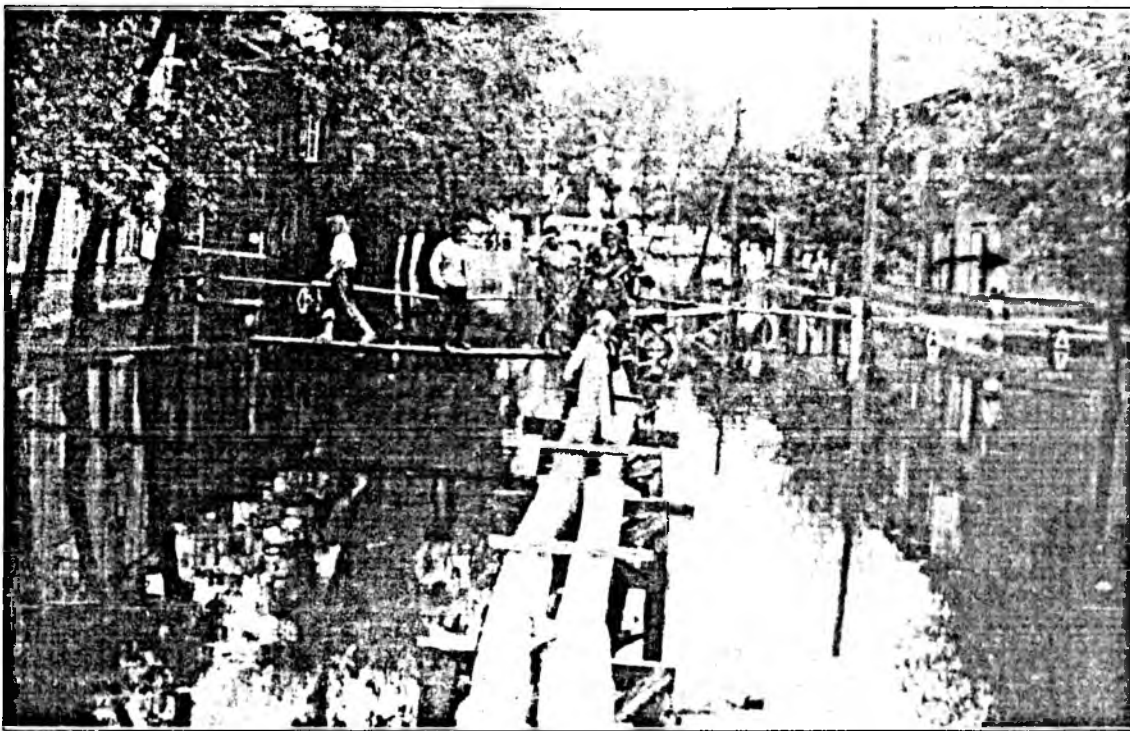
Бүгдэ арадай сонин

...ЗОНОЙ
БАЙДАЛДА
ХОХИДОЛ
УШАРУУЛНА

УҢАН...

... 355-850
САНТИМЕТРЭЙ
ТЭМДЭГТЭ
ХҮРЭБЭ

Улаан-Үдэ шадарай «Весна», «Ерёмушки», «20 лет Победы», «Дружба», «Ранет», «Профсоюзник», «Урожай», «Сибиряк» гэхэн саадууд уһанда абтаа. Мүн тиихэдэ Улаан-Үдэ Аэропорт хоёрой хоорондох болон Улаан-Үдэ Сотниковотой холбоһон харгынууд уһан доро ороо. Августын 17-до хотын мэрийн ехэ зал соо тус асуудалаар зүблөөн үнгэртэгдэбэ. Эндэ Улаан-Үдэ хотын мэр Г.А.Айдаев түрүүтэй хотын ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд саг дары сугларжа, хэдэн асуудалнуудыг зүблэн хэлсээ. Тийн мүнөө дээрээ үертэй тэмсэхэ талаар тусхай комисси байгуулагдажа, Г.А.Айдаевтай хүтэлбэри доро штаб хүдэлжэ байна. Гадна МЧС, ОМОН, милици, санэпидстанци, ветстанци, медицинскэ түргэн туһаламжын албан энэ хэрэгтэ хабаадуулагданхай. Уһанда абтангай, али абтахаяа байһан газарнуудта ажаһуугшадые зөөлгөхэ, хоолуулаха, байра олгуулаха хүдэлмэри ябуулагдажа эхилээ. Энээнэй хажуугаар августын 17-ноо хотодо хэрэгтэгдэдэг кранай уһанай хлорой хэмжээн ехэ боллогдоо. Мүнөө дээрээ эгээл аюултай газар гэхэдэ, Сэлэнгэ мүнэнэй зүүн эрье болоод байна. Дыжит МАРХАДАЕВА.

...ХАРАҢААР БАЙТАР НЭМЭНЭ

Улаан-Үдэ хотын Свободын үйлсэдэ хэдэн үдэрэй туршада захиабарилгын бригада 2-дохи ЖЭУ-гай мэдэлэй байрын гэрнүүдтэ ажаһуугшадтай ябаха дугьнуудыг тодхоно. Эндэхи гэрнүүдэй подвалнууд, гаражнууд, мүн нэгэдэхи дабхаршые үдэр бүри нэмэжэ байһан уһанда абтанхай. 2-дохи ЖЭУ-гай начальник И.Н.Непейводатай уулзажа, уһанда ороһон гэрнүүдтэ ажаһуугшадта туһалха талаар юун хэгдэнэб гэхэн

асуудалтайгаар хандабабди. Уһанда орогшодыг хамтын байрануудта зөөлгөхөөр хараалагданхай. Гэбшые мүнөөдөө нэгшые айл гэрнэнь зөөжэ гараагүй, тонуул дээрмэдэлгэһээ айна. Манай ЖЭУ-гай хүдэлмэришэд дүрбэдэхи нараа салин абанагүй. Мүнгэгүйһөө боложо, зоной ябаха дугьнуудыг барихада хэрэгтэй барилгын материал дуталдана. Урда жэлүүдтэ уһанда абтахадань, нилээн хүл хөөрсөг

болоодлэ, хүлээрнь замхашоо. Юрэл саг зуурын хэмжээнүүд абтаад лэ үнгэршэдэг. Харин уридшалан хэмжээ абажа, зоной хохидолһоо абарха талаар ажал ябуулагдадаггүйн харамтай, гэжэ Игорь Николаевич голхоронгсөр тобшолоо һэн. Хүлээй үдэрнүүдтэ ороһон хура бороо эндэ ажаһуугшадтай байра байдалыг бүри шахардуу болгобо. Гомбо САМБЯЛОВАЙ фототекст.

Хура бороогой элбэгээр ороһон саһаа хойшо республикын гол горхонуудай нэмэжэ эхилхээрнь арбаад хоног үнгэрбэ. Энэ үе соо аймагуудай уһанда дүтэ шадар түбхинэн ажахы фермэнүүд, мүн сабшалан, бэлшээрнүүд үертэй уһанда абтанхай. Улаан-Үдэ шадар Сэлэнгэ мүнэн - 342, Үдэ гол 355 сантиметрэй тэмдэгтэ хүрэжэ, набтар газарнууд, тэрэ тоодо Сэлэнгын зүүн эрьедэ ажаһуудаг аймагуудай, саадуудай бүхы участогууд уһанда абтаба.

Һаяын үдэрнүүдтэ Сэлэнгэ мүнэн, Үдэ гол бага багаһанаар нэмэхээр хүлсэгдэнэ. Хүлээй мэдэнэй ёһоор, Баргажан гол нэмэжэ үргэлжэлхөөр. Мүнөө тус гол 850 сантиметрэй тэмдэгтэ хүрэжэ, автотранспортын ябадаг харгы замда зарим газарнуудта һаад ушаруулна. Уэльго, Сүхэ, Зэдэ голнуудай уһан һаяын үдэрнүүдтэ нэмэхгүй ха. Энэ мэдээсэл үсэгдээр абтаа. Бадма ЦЫРЕМПИЛОВ.

ХҮГШЭРЖЭЛ БАЙНАБДИ

Хорлолго, гэмтэлгэ, оһол, шуһанай ябасын системын болон амисхалай, хоол эдгешүүлгын органуудай үбшэнүүд манай республикын зоной гарзалалгын гол шалтагаан болоно. Кабанский, Загарайн, Прибайкалийн районнуудта шуһанай ябасын системын үбшэнүүдхээ хүнүүд ехээр наһа бараа. Мэдэрэлэй ба нервнэ системын органуудай үбшэнүүдхээ, хорлолгоһоо, гэмтэлгэһээ болон аласаанһаа эгээл ехээр Сэлэнгын аймагай зон наһанһаа гээгдэнэ. Түнхэнэй, Бауштын, Кабанский, Зэдын, Сэлэнгын, Хяагтын аймагуудта ажал хэжэ шадалтай хүнүүдэй ехээр наһа бараха шалтагаанһаа тус аймагуудай зон «хүгшэрнэ» гэхээ. 1989 ондо 60 наһатайһаа аха хүнүүд бүхы республикын зоной 10 процентинь байгаа. Харин мүнөө энэ тоо 12 процент болоһой. Иигэжэ демографическа хэсүү байдалда орожо байнабди гээд Буряад Республикын Статистикын талаар гүрэнэй комитет мэдээсэлэ.

Борис БАЛДАНОВ

ҮАЛИХАЙ ЯБАДАЛҢАА – ХАЛДАБАРИТА ҮБШЭН

хүлээй хэдэн жэлнүүдтэ халихай ябадалһаа гараһан гэхэгү, али амид бээр дамжан халдадаг (венерическэ) үбшэнүүд улам олоһороо. 1997 ондо манай республикада бүхыдөө 4607 хүн сифилисээр үбдэнэн байна. Зүгөөр 1996 оной дүнгүүдтэй жэшэхэдэ, тус үбшэнтэнэй тоо 3,4 процентээр доошолһон юм. Мүнөө жэлэй дүрбэн харын хугасаа соо 1549 үбшэнтэн элирүүлэгдээ. Харин үнгэрэгшэ жэлэй энэл үеын дүнгүүдтэй зэргэсүүлхэдэ, энэ халдабарита үбшэндэ нэрбэгдэнэн зоной тоо тэрэл хэмжээндээ үлэнхэй. Хэрбээ юрэнхыдөө республика дотор, мүн Улаан-Үдэ хотодо тус үбшэнэй хүжэрхэн тогтонижоо һаа, хүдөө нютагуудта энэ үбшэн дэлгэрһэн зандаа. Юуб гэхэдэ, үнгэрэгшэ жэл республикын аймагуудта 1983 хүн сифилисээр үбдөө. 1996 оной дүнгүүдтэй зэргэсүүлбэл, үбшэнтэнэй тоо 1,2 дахин гү, али 13,5 процентээр дээшлэнэн байна. Мүнөө дээрээ сифилис үбшэнэй таралга тогтоогдоогүй. Оройдоол дүрбэн харын турша соо 721 хүн сифилисээр үбдэнэн байна, энэнь 1,3 дахин гү, али 14,2 процентээр дээшлээ гэжэ гэршэлнэ бшуу. 1997 ондо ямар аймагуудта сифилис ехээр дэлгэрээб гэхэдэ, иимэ байна:

аймагууд	1996	1997	хубилалта
1. Хойто-Байгалай	311,5	1182	3, дахин дээшлээ
2. Түнхэнэй	336,9	566,7	1,8 дахин дээшлээ
3. Ивалгын	603,8	524,7	1,2 дахин дээшлээ
4. Хэжэнгын	292,2	526,4	1,8 дахин дээшлээ
5. Хориин	253,1	448,3	1,8 дахин дээшлээ

Мүн гонорейгээр үбдэнэн зон үсөөн бэшэ. Энээнине иимэ баримтанууд гэршэлнэ. 1996 ондо - 2519, 1997 ондо 2064 хүн үбдөө. Сасуулаад үзэхэдэ, үбшэлэлгын тоо 1,2 дахин доошолһон байна. Эдэ зоной ехэнхи хубинь ажалгүй хүнүүдхээ бүридэнэ. Хэрбээ 1998 оной дүрбэн харын турша соо 590 хүнүүд гонорейгээр үбдэнэн һаа, үнгэрэгшэ жэлэй энэл хугасаа соо тус үбшэнтэнэй тоо 640 байгаа. Энэнь үбшэн зоной тоогой 1,1 дахин бага болоһые харуулна. Тус үбшэнүүдэй дэлгэрһэнэй шалтагаанууд олон. Жэшээлбэл, зоной ажабайдал муудаа, эмшэлэлгын шийдхэгдээгүй асуудалнууд усагдагданагүй. Эндэ хүнүүдэй өөрын зан заншалай, хургаалай ойлгосонуудай сүлөө

бололго, г. м. хубилалта горитой һуури эзэлнэ. Энээнине гэршэлхэ баримта гэхэдэ, үбшэнтэнэй хахадһаа ехэнхи хубинь (56%) хүсэд танихагүй хүнүүдтэй холбоорисолдоһон байна. Үнгэрэхэдөө тэдэнэр хэннээшье үбшэ халдаһанаа мэдэнгүй, һананашыегүй. Зүгөөр харамтай юмэнь гэхэдэ, хээлитэй эхэнэрнүүд үбдэнэ. Жэшээлхэдэ, 1997 ондо 371 хээлитэй үбшэн эхэнэрнүүд элирүүлэгдээ. 1996 оной дүнгүүдтэй сасуулхад, тус бүлэгэй үбшэлэлгын тоо 2,8 дахин дээшлээ. Мүнөө дээрээ нэрлэгдэнэн үбшэнүүдыг ехэнхи ушарта бээ наймаалдаг хүнүүд, наркоманууд тараана. Тэдээнһээ, илангаяа бээ наймаалагшадһаа халдаһан зон (олзын хэрэг эрхилэгшэд, ниитын хуули хазагайруулагдашадтай бүлэгүүд, окутад) хоёрдохи шатада ороно. Эдэмнай саашаадаа үбгэдтөө, һамгадтаа, нүхэдтөө, түрэлхидтөө, танилнуудтаа тус үбшэнүүдыг дамжуулна. Манай олонитын элүүр энхэ, үхибүүдэймнай ерээдүй бидэнһээ өөһэдһөөмнай дулдыдаха бшуу. Нэргылэмжэтэй байа. С.ТАРНУЕВА, арһанай - венерологическа республиканска диспансерэй ахамад врач, медицинн эрдэмэй кандидат, Россин Федерациин габьяата врач.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКАДА СЭНГҮҮД БОЛОН ТАРИФУУДЫЕ ГҮРЭНЭЙ ТАЛААА ГУРИМШУУЛХА КОНЦЕПЦИ

(Үргэлжлэл, эхинийн августын 12-ой дугаарта).

3.4. СҮЛӨӨТЭ ТАБИГДААН (ОПТОВО) СЭНГҮҮДТЭ ХАНГАЛГА-ХУДАЛДАЛГЫН НЭМЭЛТЭНҮҮДЭЙ ДЭЭДЭ ШАТЫН ХЭМЖЭЭНҮҮДЫЕ ТОГТООЛГО

Дам наймаалалгын хэдэн шатануудта эд бараанай сэнгүүдэйн нэмэхэгүйн тула хангалга-худалдалгын нэмэлтэнүүд тогтоогдодог. Хангалга-худалдалгын үндэсэн нэмэлтэдэнь эрьесын бүхы гаргашанууд хараада абтанхай, тэрэ тоодо предпрятинууднаа эд бараа ехээр худалдажа абаад асаржа гэхэ транспорттын гаргашанууд оруулагданхай. Мүн лэ эндэ Түбэй банкнаа мүнөө хүсэндөө байһан учетно ставкын абанан урьһаламжын бусаагдаха түлбэринүүдэнь эрьесын гаргашанууднаа гадуур 50 процент олзотой байлгынь болон нэмэлтэ сэнгэй түлөө налогой татабариеень хараада абалгатайгаар оруулагданхай. Хангалга-худалдалгын сэн предпрятин сүлөөтэ оптово сэнгүүдэ дам худалдагшадтай тооһоо дуудыдангүйгөөр нэмэгдэдэг. Сэнгүүдэ байгууладг эрхэ нүхэсэлнүүдэйн хубилбал, (түмэр замай тарифай гү, али Түбэй банкын үчетно ставкын) хангалга-худалдалгын нэмэлтын дээдэ захын хэмжээнэй индексаци үнгэргэгдэдэг.

Гэхэ зуура экономикые тогтууртай болгохо, мүн бараа зөөхэ тусхай болзортой республикын зах хольн хойто районуудые хангаха зорилготойгоор эдэ районуудта транспортна гаргашануудынь харюуалгын аргаар продукци зөөхэ талаар Правительствын шийдхэбэрээр гүрэнэй дэмжэлгэ үзүүлэгдэхэ.

3.5. СҮЛӨӨТЭ ТАБИЛГЫН СЭНГҮҮДТЭ НАЙМААН БА НЭМЭЛТЭНҮҮДЭЙ ДЭЭДЭ ШАТЫН ХЭМЖЭЭНҮҮДЫЕ ТОГТООЛГО

Худалдаа наймаанай, нийтын эдэе хоолой, ажаһуудал хангалгын болон аптечнэ рознично сетиин ажал ябуулгын ашаг үрэ дэлгүүрэй оршондо дээшлүүлхын тула арадай хэрэглэмжын эд бараанай болон эрилтэ хангалгын сэнгүүдэе сүлөөтэйгөөр бүрилдүүлхэ дүй дүршэл үргэлжлүүлхэ хэрэгтэй. Хүн зоние социальна талаар хамгаалхын тула сэнгүүдэ болон тарифуудые гүрэнэй талааһаа гуримшуула сахин үлөөхэ: Худалдаа наймаанай, нийтын эдэе хоолой болон аптечнэ рознично халбаридэ нэмэлтэнүүдэй дээдэ шатын сэнгүүдэе тогтооһоной ашаар удаадахи зүйлүүдтэ: - арадай хэрэглэмжын социальна-ухаа шанартай эд

бараанда; - эрдэм-хуралсалай эмхи зургаануудай дэргэдэхи нийтын эдэе хоолой продукцида; - эм домдо болон медицинн зорилготой хэрэгсэлүүдтэ; - Ниютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаануудта удаадахи социальна-ухаа шанартай эд хэрэгсэлүүдэй болон эрилтэ хэрэглэмжэнүүдэе хангалгын сэнгүүдэе гуримшуулаха: - ритуальна хангалгануудта; - пезшэн түмидэг газарнуудта.

3.6. ОПТОВО СЭНГҮҮДЭЙ ИНДЕКС-ДЕФЛЯТОРНЫУДАЙ БОЛОН ЭД ХЭРЭГЛЭГШЭДЭЙ СЭНГҮҮДЭЙ ИНДЕКСНҮҮДЫЕ УРИД ТОДОРХОЙЛОЛГО

Региондо сэнгүүдэй хубилалга уридшалан мэдэлгын үндэһэн хадаа Россин Федерациин Экономикын министрствын гүрэнэй социальна-экономическа хүгжэлтын хараа түсэбүүднээ уламжална. Мүн лэ эндэ Буряад Республикын зохихо дүнгүүд хараада абтана. Материальна үйлдбэрийн халбаринуудар сэнгүүдэй индекс-дефляторнууд болон эд хэрэглэгшэдэй сэнгүүдэй хамтадахадамал индекснүүд уридшалан хараалагдана.

Индекс-дефляторнуудай уридшалан тодорхойлогдоһон хэмжээнүүдэй хүсөөр социальна-экономическа байдалые уридшалан тодорхойлоһон дүнгүүд болон бюджетэй проектын тоо баримтанууд гаргагдана. Тэдэние уридшалан тоолон тодорхойлхын тула, кварталнуудар хубааж үйлдбэрийн хэмжээнүүдэе багсаамжалһан республиканска статистическэ мэдээнүүд суглуулагдадаг. Үйлдбэрийн хэмжээнэй хубилалгын эршэ, промышленностиин болон бусад халбаринуудар үйлдбэрийн физическэ хэмжээнэй индекснүүдэндэ хараада абтадаг. 1992 онһоо эхилжэ имэ мэдээнүүдэй үгы байбал, Буряад Республикада индекс-дефляторнуудай уридшалан тоолон тодорхойлолго хүсэд дүүрэн хэхэ аргагүй юм.

Эд хэрэглэгшэдэй сэнгүүдэй хамтадахадамал индекс - социальна-экономическа хүгжэлтые уридшалан тоолон тодорхойлолгын макро-экономическа гол дүнгүүдэй нэгэн болон. Тэрэние тооложо гаргахадаа эд хэрэглэгшэдтэ хэрэгтэй бүхы эд бараан болон эрилтэ хэрэглэмжэнүүд анхараада абтана. Эд хэрэглэгшэдэй сэнгүүдэй индекснүүдэе уридшалан тоолон тодорхойлолго хара бүхэнөөр хубаагдадаг, квартал бүхэнөөр Россин дотор уридшалан тоолон тодорхойлогдодог эд хэрэглэгшэдэй сэнгүүдэй индекснүүдэ харын дунда зэргын хэмжээнэй дүнгүүдтэ үндэһэлдэг. Эд хэрэглэгшэдэй сэнгүүдэй жэлэй дунда зэргын болон квартал бүхэнэй базова болон эрхэ жэлүүдэй дүнгүүд тусхай формулануудар гаргагдадаг. Россин Экономикын министрствын методическа зууршалаганаар

регионуудаар тодорхойлолго үнгэргэгдэдэг гэжэ хараада абаа һаа, Буряад Республикада 1992 онһоо эхилжэ хүсэд хэмжээнэй статистическа мэдээнүүдэ абтадаггүй боложо уридшалан тоолон тодорхойлолго зууршалгын шэнжэ шанартай байдаг.

3.7. СЭНГҮҮД БОЛОН ТАРИФУУДАЙ ГҮРЭНЭЙ ЖУРАМ САХИЛГААР ХИНАЛТА БЭЛҮҮЛГЭ

Сэнгүүд ба тарифууды гуримшуулааг Россин Федерацида болон Буряад Республикада абтаһан нормативно-хуули ёһондо документнууд тэдэние хэрэглэгшын талаар гүрэнэй талааһа ашаг үрэтэй хиналтэ дор ажабайдалда бэлүүлэгдэдэг ёһотой. Хиналта һөөргэ холбоо бэлүүлнэ, мүн газар газарнуудтэ сэнгүүдэе байгуулаха талаар хэрэг байдалда сэнгэлтэ үзэһе арга олгоно. Хиналтын дүнгүүдээр Россин Федерациин Президентын ба Правительствын, мүн Буряад Республикын Президентын ба Правительствын сэнгүүдэе гуримшуула талаар абтаһан хэмжээнүүд хэр бэлүүлэгдэхэ гэжэ хаража үзэгдэхэ, хэрэгтэй ушартань гүрэнэй сэнгүүдэе политикада хубилалтанууд болон нэмэлтэнүүд оруулагдаха болно. Ажахын субъектнүүдэй 30 процентнэ сэнгүүдэе байгуулгын талаар эдбэлгэнүүдэе гаргана, сэнгүүдэ болон тарифуудые үндэһэ баримтагүйгөөр дээшлүүлнэ. Тимэжээ хиналта бэлүүлгын үргэлжлүүлхэ, тэрэнь арганууде нарижуулаха шууд мүн баһа ниютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн гүйсэдхэхэ засаг хэмжээнэ хиналта бэлүүлгэ хэрэгтэй.

ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭНҮҮД

Ажалдаа амжалтануудые туйлаһанайнь түлөө Буряад Республикын Президент 1998 оной августын 10-най Зарлигаар Буряад Республикын хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдэе олгохо гэбэл: «БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ТАБИГДААН ИНЖЕНЕР» АСТРАХАНЦЕВ Геннадий Федорович - акционериз «Улаан-Удэстальмост» бүлгэмэй ахмад механик; БАТАЛОВ Виктор Анатольевич - акционериз «Улаан-Удэстальмост» бүлгэмэй ахмад конструкторай орлогшо; ПАК Виктор Васильевич - акционериз «Ариг Ус концерн» бүлгэмэй вице-президент; РАДНАЕВ Юрий Львович - Улаан-Удын ашагаалгын техникескэ хэлхэе холбооной уздай инженер; «БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ОЙ МОДОНОЙ АЖАХЫН ТАБИГДААН ХҮДЭМЭРИЛЭГШЭ» ШАРГОРОДСКИЙ Олег Александрович - ой модо түймэрһөө авиациар хамгаалгын Забайкальска баазын начальнигай орлогшо. «БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ТАБИГДААН ВРАЧ» БАДМАЕВА Зинаида Бавасановна - Зүүн Сибириин медицинн түмэр замай страховой бүлгэмэй Северобайкальскын таһагай директор. «БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ТАБИГДААН ЭНЕРГЕТИК» ЕЛИЗОВ Александр Евлампиевич - Буряад Республикын элшэ хүсэ хиналгын гүрэнэй территориальна управлениин элшэ хүсэний инспекциин начальнигай орлогшо. «БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ТРАНСПОРТЫН ТАБИГДААН ХҮДЭМЭРИЛЭГШЭ» ГРАНАТ Василий Антонович - Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Удын локомотивна депогой ахмад механик. «БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ТАБИГДААН БАРИЛГАШАН» НИКИФОРОВА Екатерина Николаевна - акционериз «Ариг Ус концерн» бүлгэмэй үйлдбэри-техникескэ хэрэглэмжын эд үйлдбэрихэ

талаар управлениин начальник. «БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ТАБИГДААН ЭКОНОМИСТ» САЛДАНОВА Елена Балтуевна - акционериз «Ариг Ус концерн» бүлгэмэй ахмад экономистын орлогшо. Түмэр замай талаар табиятай байһанайнь ба үни удаан саг соо оролдосотойгоор хүдэлмэрилхэнэйн түлөө Буряад Республикын Президент 1998 оной августын 10-най Зарлигаар Зүүн Сибириин түмэр замай хүдэлмэрилэгшэдтэ Буряад Республикын хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдэе олгохо гэбэл: «БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ТРАНСПОРТЫН ТАБИГДААН ХҮДЭМЭРИЛЭГШЭ» БЕЛОМЕСТНОВ Александр Гаврилович - зайн галаар хангалгын Мысовойн дистанциин электромеханик; БРОДАЧ Мария Изотовна - Тимлой станциин дежурна; ИРЕНОВ Владимир Михеевич - Улаан-Удын локомотивна депогой электровозой машинист; КАРНЫШЕВ Геннадий Иванович - Улаан-Удын вагонно депогой инженер-технолог; МИХЕЕВ Валерий Дмитриевич - Горхойн замай дистанциин начальнигай орлогшо; МОНДОХОНОВ Николай Андреевич - Улаан-Удын вагонно депогой вагонууде тушаан абагша; САНДАНОВ Михаил Будажапович - пассажирнууде хангаха талаар Улаан-Удын дирекциин пассажирска вагонуудай проводник. «БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ТАБИГДААН БАРИЛГАШАН» ГЛОТОВА Валентина Ивановна - барилга-хабсаралгын 182-дохи поездын бетонщица. «БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ТАБИГДААН ИНЖЕНЕР» ЗАГУЗИН Василий Константинович - хэлхэе холбооной болон сигнализациин Улаан-Удын дистанциин участвовый начальник; СОКОЛОВА Альбина Борисовна - пассажирнууде хангаха талаар Улаан-Удын

ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТАНУУД

дирекциин профсоюзай комитэдэй түрүүлэгшэ; ЦЫНГИУЕВ Анатолий Лубсан-Нимаевич - Улаан-Удын локомотивна депогой тепповозой машинист. Соёлой талаар табиятай байһанайнь ба үни удаан саг соо аша үрэ ехэтэйгээр хүдэлмэрилхэнэйн түлөө Буряад Республикын Президент 1998 оной августын 10-най Зарлигаар «Буряад Республикын Соёлой табията хүдэлмэрилэгшэ» гэхэн хүндэтэ нэрэ зэргэе олгохо гэбэл: БАДМАЦЫРЕНОВА Жигжидма Гончиковна - Буддын шажантайнай нэгдэлэй ахалагша хандамаа; ЛЕУШИН Валерий Павлович - Загарайн районно типографиин директор; МАТХАНОВА Тамара Михайловна - Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой болон искусствын академиин доцент; СЕЛИВРА Светлана Николаевна - Буряад Республикын Президентын дэргэдэхи мэдээсэлэй, хэлбэлэй болон нийтын эмхи зургаануудтай холбооной талаар комитэдэй түрүүлэгшын орлогшо; СУЛУТУМОВА Антонида Эрдынеевна - Буряад Республикын Үндэһэтэй библиотекын таһагые даагша. Түмэр замда үни удаан саг соо оролдосо үүсхэтэйгээр хүдэлмэрилхэнэйн түлөө Буряад Республикын Президент 1998 оной августын 10-най Зарлигаар Зүүн Сибириин түмэр замай хүдэлмэрилэгшэдэе Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха гэбэл: АВЕРИН Александр Андреевич - зайн галаар хангалгын Мысовойн дистанциин электрискэ сетьүүдэй электромонтер; БАЛЖИТОВ Станислав Лубсанович - хэлхэе холбооной болон сигнализациин Улаан-Удын дистанциин электромеханик; ВОРОТЫНЦЕВ Виктор Алексеевич - Галуута нуурай замай дистанциин начальник; ДИМОВА Надежда Ивановна - Улаан-Удын опорно станциин Селенга станциин начальник;

КАРНАУХОВ Юрий Анатольевич - Мысовойн замай дистанциин харчин мастер; ЛАПТЕНКОВА Любовь Ивановна - Улаан-Удэ станциин больницын отдасение даагша; ЛЕОНИЧЕВА Татьяна Иннокентьевна - Улаан-Удын опорно станциин маневрово диспетчер; МЯКОТИН Илья Васильевич - Улаан-Удын зайн галаар хангалгын дистанциин зайн галаар хангалгын Южнэ районной начальник; ОРЛОВ Валерий Михайлович - Улаан-Удын локомотивна депогой бригадын машинист-инструктор; ОСКОЛКОВА Светлана Дмитриевна - Горхон станциин 40-дэхи хүүгдэй саадые даагша; СОКОЛОВА Альбина Борисовна - Улаан-Удын пассажирнууде хангаха талаар дирекциин профсоюзай комитэдэй түрүүлэгшэ. Үни удаан саг соо оролдосотойгоор хүдэлмэрилхэнэйн түлөө Буряад Республикын Президент 1998 оной августын 10-най Зарлигаар Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха гэбэл: БУРМАКИНА Татьяна Николаевна - акционериз «Ариг Ус концерн» бүлгэмэй складай ажахын управлениин начальнигай орлогшо; ГОМБОЕВА Валентина Гомбоевна - «Бурятия» газетын редакциин экономикын таһагые даагша; ДОРОХИНА Антонина Васильевна - акционериз «Буряадай авиалиниинүүд» бүлгэмэй Улаан-Удын аэропортын медицинскэ пункттын врач; ЕЛИСЕЕВ Павел Михайлович - акционериз «Улаан-Удэстальмост» бүлгэмэй лесарь-хабаргагша; ЖАМСАРАНОВ Цырен-Дондок Батуевич - пенсионер; ИСАКОВА Галина Иннокентьевна - акционериз «Буряадай авиалиниинүүд» бүлгэмэй врач; КОСТРИКОВ Владимир Алексеевич - Улаан-Удын

телефонно сетиин цехуе начальник; ЛАНЦЕВ Геннадий Михайлович - акционериз «Улаан-Удэстальмост» бүлгэмэй электро-гапнууршан; МИТЯШКИНА Людмила Александровна - акционериз «Гипросвязь-4» бүлгэмэй бүлгэмэй хүтэлбэрилэгшэ; МОРОХОВ Юрий Данилович - акционериз «Ариг Ус концерн» бүлгэмэй автомашины жоолошон; НИКИТИН Сергей Трофимович - акционериз «Улаан-Удэстальмост» бүлгэмэй цехэй начальнигай орлогшо; ПОЛОМШНОВ Владимир Петрович - Улаан-Удын ашагаала-техникескэ хэлхэе холбооной уздай инженер; ПУЗАТКОВ Владимир Яковлевич - акционериз «Улаан-Удэстальмост» бүлгэмэй инструментальна цехэй электро-гапнууршан; ТРОФИМОВ Илья Иннокентьевич - Буряад Республикадахи гүрэнэй хилээмэнэй инспекциин управлениин начальник; ТРУБЧЕНИНОВ Александр Семенович - акционериз «Бурятэнерго» бүлгэмэй Зүүнэй электрискэ сетьүүдэй граждэе обороннын штабай начальник; ТУНГУСОВА Татьяна Алексеевна - Зарчын поселогой гэр байрны муниципальна ажахын унитарна предпрятинин директор; ХАНХАЛАЕВ Александр Карпович - акционериз «Ариг Ус концерн» бүлгэмэй харууһан албанй начальник; ЦЫБИКОВА Дулмажаповна Дугаровна - акционериз «Буряадай авиалиниинүүд» бүлгэмэй медико-санитарна частиин врач. Дотоодын хэрэгүүдэе зургаануудта үни удаан саг соо оролдосотойгоор хүдэлмэрилхэнэйн түлөө Буряад Республикын Президент 1998 оной августын 10-най Зарлигаар Буряад Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй зэмэ бэлүүлгын управлениин 1-дэхи мурдүүлгын изоляторай хуралсаал-үйлдэбэрийн мастерской мастер РОДИОНОВ Михаил Ильич - Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Редакцида ерэнэн бэшэг

ЮРӨӨГЭЙ НУРГУУЛИЙН ТҮҮХЭ

Автор тухай

Редакцида энэ бэшэг Сэлэнгын аймагай Юрөө нутагһаа ерээ. Авторын Бутыд Лубсанимаевна Батуева шударгы ажалаараа онсо шалгаржа, олондо мэдээж болоһон хонишон байһан юм. Партиин XXII съездын делегатаар хунгагдаһан намтартай. Далан зургаатай ажалай ветеран мүнөөшье хүнгэн бэстэй, хонор ухаатай, гүнзэги бодолтой, элдэб юмээр хонирхожо, газетэ, номуудые ходо уншажа байдаг. Баатар хүбүүнийн математикын эрдэмэй кандидат нэрэ зэргэтэй.

Бутыд Лубсанимаевна жэшэг соогоо түүхын хонирюлтой жэшээ баримтална. Үүнийн хонирхолтойбгэхэдэ, тэбхэр ой тэмдэглэхэдээ, чимгал дунда, дээдэ хургуу-

Хүн бүхэн наһатай болохо бүрээтоогто нутагаа, багынгаа нүхэдые дурсан уришаар ханадаг, мүн эгээн түрүүн эрдэмэй үүдэ сэмжэ үргэлэн, уншажа, бэшэжэ хургаһан багшанараа ходоодоо наһан ябадаг шуу. Юрөөдөө наһан соо болоһон үйлэ хэрэгүүд тэднэй тоодо эхин хургуулийн хаһа хүнэй хуби заяанда ехээн нүдөө үзүүдэг гэшэ. Энэ үедэ хүнэй зан абарини, эрдэм мэдээ ухаандаа хадуун абахын хин табигдана.

Нэгэл хургуули дүүргэһэн шабишарай хуби заяан элдэб байдаг. Зариманин эрдэм мэдээсээ улам дэшлүүлжэ, ухаан түгэлдэр мэргэжэлтэд болоно, нүгөөдүүлшье эдин хонгор түрэл нутагтаа адуу малаа үсхэжэ, хаалишаншье, хонишоншье болодог юм. Эдэ бүгэдэ булта адли, эрдэм ажал хоёр холбоотой.

Анхан түрүүн хургуулийн боһоо алхажа, «А» үзэл ойгуулан, ерээдүй руу харгы заһан түрүүшын багша хэды хэ сэнгэйб даа. Маанадые лтан абаһан эрхим хүндэтэ Цыретор Нимасевич Доржиев, Гумуров Иннокентий Антипович, Нимбуев Хандажан Сабжаевич ба бусад хүндэтэ багшанар ханадана.

1930 онһоо 1935 он болотор эдэ багшанар 4-дэхи класс дүүргүүлһэн байна. 1935 оной сентябрь наһада Үдэнгийн эхин шатын хургуулида 5-дахн класс нээгдэһэн байна. Тини 10 колхозой хүбүүд басагад, хамта 200 гаран хурагшад Тамцын сомоной: Ехэ саган, Сайдамай үхибүүд Селен-Дүүмын: Билотыш, Юрөөгэй, Улаан-Үдэнгэ, Карл-Марксын Сталинай нэрэмжэтэ колхозуудай, Шемхо-зой хүбүүд басагад 5-дахн класс дүүргэһэн байна. 1936 ондо Урмын-Адагта шэнэ хургуули баригдажа, 1-дэхи классһаа - 6-дахн класс болотор гэнэ хурадаг болоо.

1937 оной сентябрь наһада долоодохи класс нээгдэжэ, хамта 400 хурагшад хурадаг болоо бэлэйбди. 7-дохи «А», «В», «С», «Д» дүрбэн класс боложо, хамта 116 хурагшад 1938 ондо нэгэдэхи вышук боложо дүүргэһэн байһабди.

линуудые онсолдог заншалтайбди. Харин эхин хургуулинууд дурасхагдадаггүй, тэдэнэй ой тэмдэглэгдэдэггүй байһанин голхормоор. «А» үзэг эрдэмэй дээжэ, анхан шатын хургуули арадай гэгээрэлэй үндэһэн ха юм. Буряад Республикын мүн-дэлһэнэй удаа холо, ойрын хүдөө нутагуудта эхин хургуулинууд эмхидхэгдэжэ, үндэһэн арадаймнай хүгжэлтэдэ угаа ехэ нүлөө үзүүлһэн байна.

Сэлэнгын аймагай эгээн холын нутаг - Юрөөдэ - 1927 ондо эхин хургуули нээгдэһэн юм. Энэ хургуулийн түүхэ тухай Б.Л. Батуева тодорхойгоор бэшэнэ. Бутыд Лубсанимаевнагай хөөрөөе тэрэ ёһоорнь, өөрын бэшэгэй маягтайгаар уншагшадта дурдахамнай.

Эдэ хурагшадһаа 58 хүбүүн сэрэгэй албанда татагдажа, дайнда мордохон, эдэ хүбүүдһээ 23 хүшинь дайнай газар дээрэ наһа бараһан. 6 лётчик хүбүүд байһан юм.

5-дахн классһаа 7-дохи класс хүрэтэр хургаһан хургуулимнай директор Александр Николаевич Халмашкеев байһан юм. Геометриин, химиин хэсгэлүүдые Г.М. Буяев ябуулдаг һэн. Түүхын, географини багша М.Г. Багалов байгаа. Математикаар А.М. Никифорова заагша һэн. Түрэлхи хэлэнэй багша Цыбикдоржи Дарижапович Дашнев хуушан латаар заадаг бэлэй. Гадна буряад хэлэнэй багшаар Цырен Дашиевич Сагалеев хүдэлһэн байна. Эхин классуудта заһан багша Д.Р. Буяигуев дайнда наһа бараһан юм. Л.Н. Нимаев физикэ, химээр заагаа. Ород хэлэнэй хэсгэлүүдые Илья Афанасьевич Осодоев ябуулдаг һэн. Селен-Дүүмын шатын хургуулида хүдэлһэн гэшэ. Тэдэнэй тоодо эрдэмтэн С.Д. Санжиев, филологини эрдэмэй кандидат А.А. Маркова бусад мэдээжэ зон Юрөө нутагһаа гараһан гэшэ. Зарим багшанарнай дайнда ошоод бусаагүй.

Хургаал дамжуулха, залуу үстэниие эрдэм бэлитгэ хургаха үүргэтэй багша хүн бээсэ зүбөөр абажа ябаха хэрэгтэ хургадаг ха юм. Багшын ажал харюусалгатай уялга болоно. Багша бүхэн хүнгэн бэшэ ажалдаа өөрын онсо онол аргуудые хэрэглэдэг, энэһинээ урда бидэнэй хуража байхдаа, пионерэй, комсомолой эмхинүүд байгаа. Бидэнэй залуу наһан тон хүндэ үе сагта тудна. Хооно нойтоор ябажа, ажалаа хэһэн байһабди. Хулгай худал байгаагүй, гэр бараагаа суургалашгүй ажалдаа ябадаг байһан юмди.

Хүндэтэ багшанар, хэды хэсүү сагай тохободобонье, таанадтаа оролдосотой, эдэбхитэй, ажалдаа амжалта туйлажа, уга наһатай, удаан жаргалтай хуухыетнай үрэгнэб.

Бутыд БАТУЕВА.

Аглаг найхан

Ага нутагта

ХҮЛЭГ МОРИДОЙ ЭЗЭН, ХҮНДЭТЭЙ ХОНИШОН ПЕТРУУ

Хангилай элдин уужам тала нутагуудаар хатаршашье, гүйгөөшашье хүлэгүүдые хазаарлажа, гоё найхан улаан шэрэтэй бүүргэнүүдтэй, мүнгэлмэл зүүдхэлээр шэмэглэгдэһэн эмээлнүүдые тохожо, морин эрдэниингээ сээжые эльбэн-эльбэн таашаалгажа ябадаг бүһэтэйшүүл олон байха. Тэдэнэй нэгэниинь Пётр Дылыкович Борокшонов болоно бшуу. Энэ хүнийе согто-хангилайхид Петруу гэжэ нэрлэдэг. Тэрэ моридто аргагүй дуратай. Тиимэ хүн гэшэмнай моридоо, хазаарнуудаа, эмээлнүүдээ саг сагтань ханаһандаа хүрэтэр гоёдог, ажалдаашье харюусалгатайгаар хандадаг байха юм. Би мүнөө хүлэг моридой эзэн, хүндэтэй хонишон Петруу тухай хөөрөөгөө эхилхэмни.

Ага нутагаймнай хүдөө ажахын ажалшад, аймагаймнайшье, тойрогоймнайшье тусхайта мэргэжэлтэд тэрэниие таниха. Петруу жэлэй дүрбэн сагта морин дээрээ мордонхой, хонин хүргүүдээ адуулжа ябадаг. Тэрэ үбэлэй жабартай, янгинама хүйтэндэ, зунай аяма халуунда, хабарай хагсуу хара халхунда - ямаршье сагта хонин ажалһаа хашараагүй, хүлэг моридоо хахасаагүй, урма зоригтой зандаа, найхан сэдхэл сэдхэжэ, холын хараа бодолнуудтай, хамтын ажалай хонин хүрэгүүдээ үсхэбэрилэн арьбадхажа, баян дүй дүршэлөөрөө залуушуултай хубаалдажа ябадг ажалиша хүн юм.

Борокшонов Пётр Дылыкович гэшэ Дылыков Борокшоон Сандакова Цыбжит хоёрой бүлэдэ 1940 оной июниин 24-дэ түрэхэн юм. Тэрэ аба эжы тухайгаа иигэжэ хөөрөө һэн:

-Абамнай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадажа, орон нутагаа хамгаалалсажа ябатараа, хүндөөр шархатаад, гэртээ бусажа ерэхэн юм. Зүгөөр шархань абыемнай удаан ябуулаагүй, өөрынхиеэ абажа, диилжэл халаа һэн. Абамни наһа барахынгаа урдахана эжыдэм иигэжэ хэлээ бэлэй: «Цыбжит, дуулалши... Ши бидэ хоёр ори гансахан хүбүүтэй байнабди. Энээнээ найнаар хүмүүжүүлжэ, ёһотой хүн болгоорой, хургуулида хургаарай, «хүлын дүрөөдэ, гарын ганзагада» хүргөөрэй. Бишни талаангүйдэбэб. Ошохо саг дүтэлбэ хэбэртэй. Юуншье наа, нэрээ нэрлүүлхэ, угаа дамжуулха хүбүүтэйбди даа... Энээгээрээл омогорхоноб, баарһамни», тиин толгойемни хэды дахин эльбээд, халуухан уралнуу-

даараа амталан таалаа һэн. Эжымни 1906 оной юм. Бүхы наһаараа миниингээ түлөө аргагүй өхээр оролдожо, энхэржэ, хаража, бии шадалаараа туйалжа ябаа гэшэ.

1965 ондо би Радна-Ханда Галданова гэжэ басагантай танилсажа, гэрлээ һэм. Мүнөө манайхин 6 хүбүүтэй, 2 басагатай айлайхибди. Үхибүүдэймнай багада манай эжы ходел бидэнэртээ ябалсажа, хони хурьгадыемнай харалсадаг, үхибүүдыемнай абалсадаг байһан. Хүүгэднай хургуулийн боложо, һамгамни хүүгэдээрээ түбтэ байдаг болоо. Тини эжы бидэ хоёр хоюулхантаал хониео хаража ябаабди. Тиигэ тиигэнээр эжымнай 27 наһа наһалаад, 1993 оной февралин хориндо мордожо, маанадаа орхижо ошоо бэлэй.

Пётр Дылыкович Борокшонов 1948 ондо Согто-Хангилайнгаа эхин шатын хургуулийн боһоо алхажа ороод, нэгэдэхи классһаа дүршэл эхэтэй, бэрхэ багша гэжэ суурхалан Цыбен-Доржи Батомункуевич Батомункинда ном заалгаһан юм. Дүрбэн класс дүүргэжэ, 1953 онһоо хүдэнтын долоон жэлэй хургуулийн 5-дахн класста ошожо хураа. Удаань 1956 ондо 7-дохи класс дүүргээд, нутагаа бусажа, хонишоноор хүдэлжэ эхилээ. Эндээ нэгэ жэл ажаллаад, Агын 1-дэхи хургуулида хуралсалаа үргэлжэлүүлбэ. Теэд 9-дэхи класста хуража ябатараа, толгойгоо өхээр гэмтэжэ, аргалуулаад, гэртээ бусажа ерээ. Уданшьегүй тэрэ түлгэ хонидые тушаажа абаад, Хордей гэжэ газарта эжытээ суг ажаллажа эхилһэн түүхэтэй байна.

Пётр Дылыкович Борокшонов ажалдаа аргагүй оролдосотой байжа, даашынгаа хонидые гарзалуулангүй ондо оруулжа, бэеын шэгнүүр дээшлүүлжэ, даабарита нооһоной түсэб дүүргэдэг болобо. Тиигэжэ тон түрүүн залуухан хонишон Москвагай ВДНХ-да үнгэргэгдэдэг выставкэдэ зууршалагдаһан байна.

Тэрэ он жэлнүүдые ханаандаа оруулжа, Пётр Дылыкович Борокшонов бага сага энеэбхилжэ байгаад, хөөрөөгөө үргэлжэлүүлээ һэн:

-Би мүнөө 42-дохи жэлээ хонишоноор хүдэлнэб. Хоёр жэл болоод, 60 хүржэ, наһанайнгаа амаралтада гараха ёһотой хүмби. Залуу наһаяа ханахда, ехэ гоё. Минии 16 наһатайда колхозоймнай түрүүлгшээр Базаржаб Ральдиевич Ральдин хүдэлхээ ерээ һэн.

Харганаашын хүнэй фермын хаалишан Долгорова Чимитжаб бидэ хоёрые суглаанай президиумдэ хунгаһыень элихэнээр ханагшаб. 1958 ондо Шэтын областие Ленинэй орденээр шагнаа бэлэй. Тэрэ орден абалсахыемни, мүн баярай суглаанда хабаадалсахыемни намайе Шэтэ хото абаашаа һэн. 1958 онһоо Базарсада Батуевай толгойлдог Үбжэ-гээгэй бригада ошожо, эрье хонидые хаража эхилээб. Тэндэ амжалтануудые яһала туйлаабди. Удаань 1961 ондо Чукотско хахад арал дээрэ ПЕО-гой сэрэгэй дэргэдэ алба хээб. 1964 оной намар трактористын курсада ябажа, тракторист болоо һэм.

Пётр Дылыкович Борокшонов 1965 оной намар түрэхэ хонидые даажа абаа. Тэрэ сагһаа хойшо 33 жэл үнгэршэбэ, хонишоноор аяар 42 жэл хүдэлбэ. Тэрэ үнгэрэгшэ жэлнүүдтэ нутагайнгаа, аймагайнгаа, тойрогойнгоо хонишод сооһоо һайн дүнгүүдые туйлажа, ходо эрхимүүдэй тоодо ябаһан юм. 1984 оной ажалай дүнгөөр Агын аймагай түлгэ харадаг хонишод сооһоо илгаржа, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхэн байна. 1986 ондо «Эрхим хонишон» гэжэ суурхалан. Эрхим хонишон Пётр Борокшоновой ажалай дүнгүүдые хараад, үнэхөөрөө урмашахаар, баярлахаар. Тэрэ хонишойнгоо тоо олошоруулжа, ажахыгаар за гайда нэгэшье оруулаагүй, нооһоной шэгнүүрые жииртээл 3 килограммһаа 3,5 килограмм хүрэтэр дээшлүүлжэл ябаһанин олондо мэдээжэ.

Пётр Борокшонов олон грамотануудаар, магтаалай хуудануудаар шагнагдаһан. Хэдэн жэлдэ ажаллажа олоһон баян дүй дүршэлөөрөө залуу хонишодтой хубаалдажа байдаг. Гадна тэрэ нутагайнгаа зоной дунда мориндо эгээл дуратай нэгэн гэжэ суурхадаг юм. Унажа ябаһан моридоо хайнаар заһаад, зунайнгаа найр нааданууд дээрэ урилдуулжа, түрүү хуруинуудые эзэлдэг. Урдань адуунһаа эмниг моридые ургалуулжа барюулаад, залуу хүбүүдээр хургуулдаг наа, мүнөө өөрын багжагар хүбүүн хэдэн олон моридые хургаад, хүршэ хонишодтоо үгэдэг болонхой.

Хүлэг моридой эзэн, хүндэтэй хонишон Пётр Дылыковичтэ үшөө ехэ ажалай амжалтануудые туйлажа ябахыень үресе даа!

Дамба-Ринчин
ЦЫРЕНЖАПОВ,
журналист.

Согто-Хангил.

БУРХАН БАГШЫН ДҮРЭ БҮТЭЭДЭГ БУЯНТАЙ

Июлиин 12-то Сартуул-Гэгээтэйн гасанай хайндэрэй үедэ Улаан-Үдын уран барималша Александр Мироновой бүтээхэн Бурхан багшын шүдхамал дүрэ хүрэг олоной үмэнэ түрүүшынхэеэ залагдаа гэжэ «Дүхэриг» соо тэрэ гары тобшохоноор дурдаа хэмби. Мүнөө энээн тухай зарим тэдэ г э л г э р э н г ы г э э р бэшэхэмни. 1,5 метр үндэр энэ сэргэ бурхан латууяар шүдхамалтай.

Бурхан багшын залараад хууха мүн лэ 1,5 метр үндэр хуудалые уран нарин могошо дархан,

ажалай ветеран Лубсан-Цырен Дымбрылович Дондоков залуу уран зурааша-шэмэглэгшэ Владимир Буйнтуевтай бүтээхэ. Тиимэ болохолоороо хүрэгэй үндэрын хуудалтайгаа дүн хамта 3 метр болохо зэргэтэй.

Бурхан багшын дүрэ хүрэг мүнөө баригдажа байгаа Манба (Эмэй) гасанай барилгын дүүргэгдэхэд, тэрэнэй досоо залагдаха хараатай юм.

Үнгэрэгшэ хайндэрэй үедэ Сартуул-Гэгээтэйн гасанай шэрээтэ Данзан-Нима ламхай

(М.Р.Чойбонов) Бурхан багшын дүрэ хүрэгые онсо уран шадабаритайгаар бүтээхэнэйнь түлөө гүн сэдхэлэй баяр баясхалан Александр Мироновто, тэрэнэй туһалагшадта хүргөөд, гайхамшагта уран барималша жэгтэй нарин бүтээхэнүүдээрээ манай республикын, бүхы Россин зонини саашадаашье баясуула байха гэжэ батаар найдажа байханаа элрхэйлээ.

Үнэхөөрөөшье Александр Михайлович байгша ондо Ноёхоной гасанай захилаар Бурхан багшын баһал эды

хэмжээнэй дүрэ бүтээгээ юм. Тиихэ зуураа А.М.Миронов мүнөө үедэ Хальмаг Республикын Президент Кирсан Илюмжиновэй уряалаар аха дүү орондо ошоод, хальмаг арадай үлгэр түүхын алдар домогто Джангар баатарай дүрэ хүрэг бүтээжэ байна. Арбан метр үндэртэй, мүн латууяар шүдхамалтай энэ дүрэ хүрэг Элисте хотын түб газарта залагдаа юм.

Николай ЦЫБИКОВ, ажалай болон дайнай ветеран.

КИМ ГАЛСАНОВИЧ ВАНДАНОВ

Республика дотороо мэдээжэ ажалай ветеран, Буряад Республикын габьяата барилгашан, «Хэжэнгэ» эблэлэй түрүүлэгшын орлогшо хүндөөр үбшэлжэ саһаа урид наһа бараба.

К.Г.Ванданов 1940 оной декабриин 26-да Хэжэнгын аймагай Тураасгай тосхондо алба хаагшын бүлэдэ түрэнэн юм. Бүдын юһэн үхибүүдэй нэгэн Ким хүбүүн 1947 ондо Тураасгайдахы эхин хургуулида ороод, 1958 ондо Хэжэнгын дунда хургуули эрхимээр дүүргэжэ гараад, элдэб ажалда хүдэлжэ эхилхэн юм. Тэрэнэй удаа Улаан-Үдэдэ Ким механикуудай курс дүүргээд, Хэжэнгын киносетьдэ ажаллажа эхилээ. 1963 он бологтор шотагтаа киномеханигаар хүдэлхэн намтартай.

1963 оной зун Зүүн Сибирийн технологическа институтдай оюутан болоод, тэрэнээ 1969 ондо дүүргэжэ, инженер-барилгашан мэргэжэлтэй болоо хэн.

Дээдэ хургуули дүүргэнэйнгээ удаа Буркоонсоюзын барилгын управленидэ мастераар хүдэлжэ. Удаанг прорабаар, 1976 ондо «Минвостокстрой» гэнэн союзна управлениин Буряадай управленидэ диспетчер-инженерээр ажаллахан. 1978 ондо Буряадай барилгын управлениин 5-дахы СМУ-да начальнигай орлогшоор хүдэлжэ. Тиин 1981 ондо «Жилгражданстрой» трестын 5-дахы СМУ-гай ахмад инженерээр дэбжүүлэгдэбэ.

1983 ондо КПСС-эй горкомой байшаал-дуралдаһаар Худалдаа наймаанай министерствын барилгын управлениин начальнигаар зууршалагдаба. Уданышгүй Ким Галсанович «Жилгражданстрой» трестын УПТК-гай барилгын управлениин начальнигаар томилогдоо. Энэ туһаалда 1992 он бологтор хүдэлхэн.

Удаань Ким Галсанович Хэжэнгын совхоз хоорондын механизированнэ колоннын начальнигаар шотагаа элыгээдэ хэн. 1996 ондо бэын тамирай шалтагаанаар пенсидэ гараа. К.Г.Ванданов КПСС-эй гэшүүн байгаа. «Буряадай габьяата барилгашан» гэнэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнэн юм. Социалис мүрысөөндэ илагша гэнэн тухай тэмдэгээр оло дахин шагнагдахан. «Г.К.Жуковский 100 жэлэй ой», «Ажалай ветеран» медальнуудга хүртэнэн юм.

Ким Галсанович гансаанье инженер-барилгашан ябаа бэшэ, мүн бэлгтэй журналист-бэшгээшэ, уран зохиолош байгаа. Хургуулин наһанһаа эхилжэ шүлэг бэшэдэг, Бато Байраной нэрэмжэтэ литература на кружогто эдэбхитэйгээр хабаалсадаг байхан юм.

1979 ондо Буряадай номой хэблэлээр тэрэнэй түрүүшын согсолбори «Минни үетэн» гэнэн гаршаг доро гараа хэн. Наядаа Хэжэнгын типографи тэрэнэй «Гансаардаһан хуһан» гэнэн расказуудай суглуулбары гаргаха гэжэ байна. К. Г. Ванданов Россин Журналистнуудай холбооний гэшүүн юм.

Ким Галсанович хадаа манай «Буряад үнэн» сонинной штатнабэнэ сурбалжалаша байхан. Газетын хуудануудта тэрэнэй очерк, статьянууд саг үргэлжэ гардаг байгаа.

Аяр 1961 ондо «Буряад үнэндэ» Кимэй «Бэлэг» гэнэн шүлэг тон түрүүн томилогдоо хэн. Тэрэннээ сааша 50-аад шахуу очерк, статья газетэдэ элыгээхэн байна.

Иймэл хүн байхан лэ даа манай хайрата нүхэр К.Г.Ванданов, тэрэнэй гэрэлтэ дурасхаал түрэлхидэйн, танил нүхэдэйн зүрхэ сэдхэлдэ хлэ мүнхэдөө үлэхэ.

БҮЛЭГ НҮХЭДЭЙНЬ

Ким Галсанович ВАНДАНОВ

саһаа урид наһа бараа гэжэ түрэлхидэйн, дүгын нүхэдэйн, уйдхар гашуудалтайгаар мэдүүлнэ.

Августын 21-дэ 12 сагта Хэжэнгын аймагай Могохон хууринда хүдөө табигдаха. Улаан-Үдэдэ августын 19-нэй үдэр 14 сагта Краснофлоско үйсын 38-дахы гэрэй 29-дэхи байрада бэе хүрэгтэйн хахасалгын ёһолоо болохо.

Ажалай ветеран, Буряад Республикын габьяата барилгашан, «Хэжэнгэ» эблэлэй түрүүлэгшын орлогшо, «Буряад Үнэн» сонинной эдэбхитэй бэшгээшэ

Ким Галсановичай

саһаа урид наһа барахан ушараар гэр бүлэдэйн, түрэлхидэйн «Хэжэнгэ» эблэлэйхид, ВАРК-ын хүдэлмэрилэгшэд гүнзэгы шаналаа гашуудалаа мэдүүлнэ.

Буряадан гүрэнэй университетин доцент, физико-математикын эрдэмэй кандидат, хайрата дүү, аха, шотагтаа хүндэтэ хүнүүдэй нэгэн

Дугар Бодиевич ЧИМИТДОРЖИЕВАЙ

хүндөөр үбшэлжэ наһа барахан ушараар «Хэжэнгэ» эблэлэй гэнүүд аха, дүүнэрын гэр бүлэдэйн, үхибүүдэйн гүнзэгы шаналаа гашуудалаа мэдүүлнэ.

Байгша оной августын 20-до Хэжэнгэ тосхонһоо саһаа хүдөөлүүлэгдэхэ.

«БУРЯАДА НЮТАГЖА ҺАН ЗОЛТОЙБ»

Улаан-Үдэ станциин Вагонно депогой хүдэлмэришэд урданайхи мэтэ мэргэжэлтэ үдэрөө ажалай амжалтануудтайгаар угтаа. Вагонно депогой эгээл томо цехүүдэй нэгэн хамнабарини цехэй хүдэлмэришэд энэ хэрэгтэ өһөдынгөө ехэхэн хубитые мүн лэ оруулжа шадаа. Эндэ 27 жэлэй туршада таһалгаряагүйгөөр столяр-станочнигоор хүдэлмэрилжэ ябаһан ажалай ветеран Николай Иванович Моисейко хамта хүдэлдэг нүхэдтөө оролдосото ажалай жэшээ харуулжа ябадаг гээд алдаршанхай.

- Би өөрөө Украинаһаа ерэнэн хүмби. Совет арминнгаа алба Буряадта дүүргээд, эндээ үлэнби. Ажалайнгаа дэбтэр соо нэгэл тэмдэгтэйб. 15 жэл соо хүдэлжэ ябаһан Виктор Чеусов намтай нэгэ халаанда юм. Депогой заһабарида ороһон ашаанай вагонуудта хэрэгтэй шалануудые тухай станогоор гарганабди. һүүлэй үедэ хотын хүн зонһоо ехэ захил ородог болонхой. Нүхэртээ энэ захилые сагтань бэелүүлхые

оролдонолди даа, Буряадта шотагжаһан золтойб, - гэжэ ажалай ветеран Николай Моисейко хэлээб.

Далай ХУБИТУЕВ

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: дээдэ гарай столяр-станочнигууд Н.Моисейко В.Чеусов хоёр ажал дээрээ.

Аркадий БАТОМУНКУЕВАЙ фото.

Оюутадай ажабайдалһаа

ДҮРБЭ ДАХИН МОСКВА ХҮРӨӨД ЕРЭНЭ

Халуун зун үнгэржэ, алтан намар эхилхэнь. А я т а й г а а р амарһанайнгаа удаа, һурагшад, оюутад һ у р л с а л а а үргэлжлүүлхээяаранад. Харин зарим оюутад зундаа амараагүй. Тэдэ элдэб газарнуудта, оюутадай отрядуудта хүдэлөө бшуу. Энэ жэл оюутадай проводнигуудай 6 отряд, «Улаан-Үдэ - Москва» гэнэн 101-дэхи, 102-дохи шэглэлэй

поезддо ажаллаһан байна. Түмэр харгын вокзал дээрэ энэ поезд үдэшхэээ ошоходомнай, «Байкал» гэнэн отряд мордохоео байгаа хэн. Тус отрядай гэшүүд булта проводнигуудай тухай хубсаһа үмдэнхэй. Тэдэнэр анхаралтайгаар хүн зоной биледүүдые шалгана. Тус отрядай командир Светлана Спеевак иигэжэ хөөрөө хэн.

- Отрядаймнай олонхи

хүбүүд, басагад БГУ-гай оюутад болоно. Мүн хүдөө ажахын академинхид, т е х н о л о г и ч е с к а у н и в е р с и т е д э й х и д б и и. Нэгэ халаан соо бидэ 4 дахин Москва хүрэхэ а р г а т а й б д и . Т ү р ү ш ы н х и е э проводнигаар ябагшад таба дахин ошохо үрдинэ. Проводнигаар хүдэлхэдэ һонирхолтой. Энэмнай ехэ харюусалгатай ажал. Проводник хадаа нэгэ дороо педагог, психолог,

медик, философ, риторик байха ёһотой.

Харгыда олон хүнүүдээр танилсахаш, шэнэ нүхэдтэй болохош. Халаанай түгэсэхэдэ, бүхы отрядууд нэгэ доро сугларжа, слёт үнгэргэдэг заншалтай. Зай, иигээд ошохо мни. Баяртай!

Эгээл энэ үедэ поезд хууриһаа хүдэлжэ, холын замда мордобо.

Б. АЮРОВ.

АНАКОНДА ХАРАА ГҮТ?

Улаан-Үдэ хотодо айлшалһан «Зоотерриум» ажалаа түгэсэбэ. Эндэхи крокодилые, элдэб могойнуудые, хармангание манай хотын зон ехэл һонирхожо хараһан байна. Мүн экспонатуудай хажууда байгаад гү, али тэдэниие гартаа баряад фото-зураг буулгуулаха дуратайшуул үсөөн бэшэ хэн.

Тиимэһээ энэ выставкэ дээдэ хэмжээндэ үнгэргэгдөө гэжэ хэлэхэдэ болохо. Тездэ тус выставкэдэ хабаадаһан нэгэ анаконда могой үгы болошоо. Харагшад хулуужархёо гү, али могой өөрөө тэрбедшөө гү гэжэ выставкэ эмхидхэгшэд гайхалаа барана.

Борис БАЛДАНОВ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Ахмад редакторай орлогшо Б-М. Ж. БАЛДАНОВ

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: А. А. АНГАРХАЕВ (ахмад редактор), Г. Х. ДАШЕЕВА (ахмад редакторай орлогшо), Б.В. ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ (харюусалгата секретарь), А.Г.ЛУБСАНОВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Д.Д.СУНДАРОН, таһагуудые даагшад: Н.Д.НАМСАРАЕВ, Т.В.САМБЯЛОВА, Д.Ш. ХУБИТУЕВ, А.Д. ТАПХАЕВ; В.И.ПИНТАЕВ (хэблэлэй директор).

Манай адрес:

670000, Улаан-Үдэ, Каландаринвиллин үйлэс, 23, "Буряад үнэн" газетин релакци.

Газетэ хэблэлэй 1

хууданан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэһэг 3.350 (хамга 20.000). Хэблэлдэ тушаагдаһан саг 17.00.

"Республиканска типографи" гэнэн

АО-до газетэ хэблэгдэ. Директорийн телефон: 21-40-45. Б-0079-дэхи номертой оор бүрдхэлдэ абганхай. Заказ № 83100.

Редакциин телефонууд: ахмад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54, ахмад редакторай орлогшонорой - 21-68-08, 21-64-36, харюусалгата секретарини - 21-50-52, секретаринай - 21-50-52, таһагуудэкономикын болон политикын - 21-55-97 (даагшань), 21-63-86, соёлой, түүхын болон залуушуулай - 21-54-93 (даагшань), 21-57-63, 21-69-58, 21-60-21, мэдээлэлэй болон рекламн - 21-62-62, 21-67-81, хэблэлэй - 21-33-61, оператор-корректорцүдэй - 21-61-35, фотокорреспондентцүдэй - 21-33-61, компьютерна түбэй - 21-66-76, корпунктын - 21-34-05.

"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 21-49-94, бухгалтери - 21-23-67, вахта - 21-60-91.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай ирээлүүдэй бэшлэгые хазгайруулан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакциин һанамжа автарайхитай ади бэшэ байжа магад.